

RAPORT

HANNA

LUDDZMI

2019

RAPORT HANDEL LUDŽMI 2019

SPIS TREŚCI

1

Wprowadzenie
/6

2

Podstawy
prawne
/9

3

Organizacja
systemu walki
z handlem
ludźmi w Polsce
/14

4

Dane liczbowe
dot. handlu
ludźmi
/ 25

5

Działania
zrealizowane
w 2019 roku
/33

6

Podsumowanie
/39

7

ABC Pomocy
/41

WPROWADZENIE

Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem rażąco naruszającym podstawowe prawa człowieka. Jego istotą jest wykorzystanie człowieka nawet za jego zgodą, przy użyciu konkretnych metod i środków. Zjawisko handlu ludźmi dotyka zarówno państwa rozwijające się, jak i państwa rozwinięte. Handel ludźmi jest powiązany z problemami społecznymi, kulturowymi, politycznymi oraz ekonomicznymi, w związku z czym przyjmuje się, iż krajami pochodzenia ofiar są kraje rozwijające się, zaś docelowymi są kraje rozwinięte.

Polska jest dość specyficznym krajem z uwagi na swoje położenie geopolityczne, ponieważ w kontekście handlu ludźmi jest jednocześnie krajem pochodzenia, tranzytowym oraz docelowym dla ofiar handlu ludźmi. Obywatele polscy, zarówno kobiety jak i mężczyźni, na terenie naszego kraju mogą być werbowani, a następnie wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, kradzieży lub wyłudzenia świadczeń oraz kredytów za granicą. Nasz kraj może stanowić również miejsce docelowe dla organizatorów handlu ludźmi. W tym znaczeniu na terenie Polski dochodzi do eksploatacji cudzoziemców. Najczęściej ofiarami padają obywatele państw europejskich: Rumunii, Bułgarii oraz Ukrainy, a także państw azjatyckich (m.in. Wietnamu, Filipin, Sri Lanki). Cudzoziemcy są wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, a niekiedy są to również ofiary niewolnictwa domowego i eksploatacji kryminalnej.

Zjawiskiem przybierającym na sile w 2019 r. jest zjawisko pracy przymusowej. Perspektywa pracy oraz godnych warunków bytowych dla siebie i rodziny skłania wiele osób do wyjazdu. Ofiary są najczęściej rekrutowane w swoich krajach pochodzenia, często za pośrednictwem lokalnych agencji pośrednictwa pracy, gdzie są wprowadzane w błąd co do warunków zakwaterowania i płacy. Po przybyciu do kraju nieuczciwi pracodawcy często odbierają cudzoziemcom dokumenty tożsamości, a warunki zakwaterowania i pracy znacznie odbiegają od powszechnie przyjętych norm. Ofiarom nie są wypłacane wynagrodzenia za pracę, a często naliczane są dodatkowe należności (kary), w ten sposób sprawcy tworzą wobec cudzoziemców fikcyjną „spirale długu”. Niniejszy raport ma na celu w sposób syntetyczny opisać zjawisko handlu ludźmi na terenie Polski, a także przedstawić działania jakie podjęte zostały w roku 2019 przez instytucje rządowe i pozarządowe w celu zapobiegania temu przestępstwu.

PODSTAWY PRAWNE

Prawo międzynarodowe

Polska jest jednym z wielu państw, które aktywnie przeciwdziałają procederowi handlu ludźmi, ponadto zapewnia również opiekę i wsparcie dla osób, którzy padły ofiarą tego procederu. Polska jest stroną wielu regulacji prawa międzynarodowego, w tym następujących:

Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw

Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobyтового wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami

Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne NZ

Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych

Konwencja NZ w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji

Konwencja Nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz najgorszych form pracy dzieci

Konwencja Nr 105 Międzynarodowej Organizacji Pracy o zniesieniu pracy przymusowej

Oprócz zobowiązań międzynarodowych Polska wypracowała szereg regulacji prawa krajowego związanego z przeciwdziałaniem procederowi handlu ludźmi. Polskimi podstawami prawnymi do walki ze zjawiskiem handlu ludźmi są:

>>>

Kodeks karny

Pojęcie handlu ludźmi zostało uregulowane w postaci wieloelementowej definicji, na którą obligatoryjnie składają się trzy części: sposób działania sprawców, zastosowane przez nich środki i metody oraz cel – wykorzystanie człowieka.

Zgodnie z art. 115 §22 kodeksu karnego

(dalej: kk):

„Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

1. przemocy lub groźby bezprawnej;
2. uprowadzenia;
3. podstępu;
4. uprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania;
5. nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności;
6. udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą;

w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.

Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 - 6”.

Ostatni akapit przytoczonej regulacji prawnej odnosi się natomiast wyłącznie do sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest dziecko. Przyjmując konieczność zapewnienia szczególnej ochrony małoletnim ofiarom, ustawodawca ograniczył kwalifikację prawną czynu sprawcy wyłącznie do celu jego działania. W ten sposób w przypadku

małoletnich pokrzywdzonych drugi element definicji (dotyczący metod i środków) nie musi być ujawniony, aby dany czyn został zakwalifikowany jako handel ludźmi.

W Polsce, zgodnie z art. 189a kodeksu karnego:

§ 1 Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2 Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

W świetle art. 189a § 1 kk handel ludźmi jest zagrożony karą pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, co oznacza, że jest zbrodnią. Górną granicą ustawowego zagrożenia jest pozbawienie wolności do 15 lat. Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości ustawodawca wprowadził również karalność formy stadialnej tj. przygotowania do popełnienia przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 2 kk).

>>>

Przestępstwa powiązane z handlem ludźmi:

Do innych przestępstw uregulowanych w Kodeksie karnym, często związanych z procedrem handlu ludźmi można zaliczyć:

- **pozbawienie wolności (art. 189 kk)**

Ten, kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, natomiast jeśli pozbawienie wolności odbywało się przez okres dłuższy niż 7 dni, to w takim przypadku sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Ponadto, jeżeli pozbawienie wolności trwało dłużej niż 7 dni dotyczy osoby nieporadnej ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. Natomiast, jeżeli pozbawienie wolności łączyło się ze szczególnym udręczeniem, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3

- **zmuszenie (art. 191 § 1 kk)**

Ten, kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3

- **zmuszanie do prostytucji (art. 203 kk)**

Ten, kto przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

- **stręczycielstwo i sutenerstwo (art. 204 kk)**

Ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Takiej samej karze podlega ten, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę. Jeżeli natomiast osoba taka jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ustawa o cudzoziemcach

Aktem prawnym zapewniającym poszanowanie prawa m.in. zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi jest ustawa o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 roku. Ustawa o cudzoziemcach (dalej: uoc) zawiera reguły dotyczące wjazdu, przejazdu, pobytu, a także wyjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W ustawie została określona procedura postępowania i organy, które są właściwe w tych sprawach. Wskazuje się w niej m.in. że:

- cudzoziemcowi, w stosunku do którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 kk, wydaje się zaświadczenie potwierdzające istnienie tego domniemania. [art. 170 uoc];
- pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w stosunku do którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi uważa się za legalny przez okres ważności wydanego mu zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 uoc. Pobyt cudzoziemca, któremu wydano zaświadczenie przestaje się uważać za legalny z chwilą odnotowania przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych we właściwym rejestrze informacji o tym, że cudzoziemiec: aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązał kontakt z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), lub przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom prawa.
- zaświadczenie, które jest wydawane przez organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1kk), jest ważne przez okres 3 miesięcy od dnia jego wydania, a w przypadku małoletniego cudzoziemca – przez okres 4 miesięcy od dnia jego wydania [art. 172 uoc];
- zezwolenie na pobyt czasowy cudzoziemcowi, który jest ofiarą handlu ludźmi, udzielane jest po spełnieniu łącznie następujących warunków: przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), a w przypadku małoletniego cudzoziemca – otrzymał status pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk) oraz zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk). [art. 176 uoc];
- minimalny okres ważności zezwolenia na pobyt czasowy wynosi 6 miesięcy [art. 177 uoc];
- zezwolenia na pobyt stały udziela się cudzoziemcowi na czas nieoznaczony, na jego wniosek, jeżeli: jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 kk i: przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały przez okres nie krótszy niż 1 rok na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi, współpracował z organami ścigania w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), ma uzasadnione obawy przed powrotem do państwa pochodzenia [art. 195 ust. 1 pkt 5 uoc].

Ustawa o pomocy społecznej

Kolejną ustawą, która zapewnia ochronę i posiada odpowiednie narzędzia, aby zaspokoić podstawowe potrzeby polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (dalej: uops).

Najważniejsze zapisy ustawy dot. zagadnienia handlu ludźmi stanowią, że:

- cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 uoc, lub na podstawie zezwolenia, o którym mowa w art. 176 uoc. przysługuje prawo do świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego [art. 5a uops];
- pomoc społeczna jest udzielana osobom i rodzinom z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi [art. 7 pkt 7a uops];
- do zadań wojewody należy koordynowanie, w ramach systemu pomocy społecznej, działań w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi oraz wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi [art. 22 pkt 15 uops];

ORGANIZACJA SYSTEMU WALKI Z HANDLEM LUDŹMI W POLSCE

>>>

Krajowy Plan Działań

Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi (dalej: KPD) jest podstawowym dokumentem dotyczącym funkcjonowania systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi w Polsce. KPD jest rządowym dokumentem, przyjmowanym przez Radę Ministrów, zobowiązującym jego adresatów do wykonania określonych zadań w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Adresatami KPD są poszczególne jednostki administracji centralnej, oraz inne instytucje i organizacje pozarządowe dobrowolnie zaangażowane w działania przeciwko handlowi ludźmi w Polsce. Głównym celem KPD jest zapewnienie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wspierania ofiar tego przestępstwa. W tym kontekście celami szczegółowymi są:

- podnoszenie świadomości nt. zjawiska handlu ludźmi;
- podniesienie standardu wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi (w tym małoletnim ofiarom handlu ludźmi);
- poprawa skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk;
- podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wsparcie ofiar tego przestępstwa;
- pogłębienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań;
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

W maju 2019 r. Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi przyjął w formie uchwały projekt KPD na kolejne lata. W okresie czerwiec-grudzień 2019 r. Departament Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA prowadził konsultacje wewnątrzresortowe i międzyresortowe dotyczące treści ww. dokumentu.

>>>

Instytucje zaangażowane w system zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi

Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi

Na mocy Zarządzenia nr 6 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 lutego 2019 r., utworzono Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Zespół jest organem pomocniczym Ministra SWiA oraz kontynuuje działania funkcjonującego od 2004 r. Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi.

Do zadań Zespołu należy przede wszystkim:

- ocena realizacji programów mających na celu zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi;
- inicjowanie działań zmierzających do zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi; przygotowywanie projektów KPD przeciwko handlowi ludźmi, monitorowanie wykonalności zaplanowanych zadań oraz opracowywanie corocznych sprawozdań z wykonania KPD.

W ramach Zespołu powołano dwie grupy stałe. Ponadto, zgodnie z regulaminem prac Zespołu utworzono jedną grupę ad hoc.

Grupy stałe

- Grupa Robocza ds. monitorowania realizacji KPD
- Grupa Robocza ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi

Grupa ad hoc

- Grupa robocza ds. podręcznika dla organów wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania, a także innych organów zaangażowanych w zwalczanie handlu ludźmi, w zakresie dotyczącym postępowania w sprawach o handel ludźmi

W skład Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi według stanu obowiązującego w 2019 r. wchodziły przedstawiciele następujących instytucji: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (od 15 listopada 2019 r. jako Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), Ministerstwo Edukacji Narodowej, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Urząd do Spraw Cudzoziemców, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, Prokuratura Krajowa, Główny Inspektorat Pracy, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, La Strada – Fundacja przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu, Stowarzyszenie PoMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, Armia Zbawienia, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji – IOM, Fundacja Light House, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Fundacja You Can Free Us Polska¹.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

W strukturach Departamentu Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA funkcjonuje Wydział do Spraw Europejskiej Sieci Migracyjnej i Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi², który odpowiedzialny jest za:

- obsługę prac Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Grup Roboczych;
- monitorowanie prac związanych z realizacją zadań zapisanych w Krajowym Planie Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi;
- proponowanie zadań w kolejnych edycjach Krajowego Planu;
- monitorowanie realizacji zadań publicznych dotyczących wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi zleczanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, (aktualnie zadanie występuje pod nazwą „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi”).

Urząd do Spraw Cudzoziemców

Urząd pełni istotną rolę w zakresie wstępnej identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców, ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce. W ramach prowadzonych postępowań o nadanie statusu uchodźcy, pracownicy Urzędu mogą uzyskiwać informacje wskazujące, że cudzoziemiec padł ofiarą handlu ludźmi. Ponadto, w Departamencie Postępowań Uchodźczych jest wskazany nieetatowy koordynator ds. handlu ludźmi, odpowiedzialny za koordynację działań oraz właściwy przepływ informacji.

Policja

Do działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi decyzją Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2014 r. powołany został Wydział do Walki z Handlem Ludźmi Biura Służby Kryminalnej (obecnie Biuro Kryminalne) Komendy Głównej Policji. Do zadań Wydziału należy przede wszystkim zwalczanie przestępczości związanej z handlem ludźmi, pedofilią i pornografią dziecięcą. W zakresie swych zadań Wydział do Walki z Handlem Ludźmi współpracuje z organami sprawiedliwości, administra-

cji publicznej i kontroli państwowej, organizacjami pozarządowymi, społecznymi i instytucjami użyteczności publicznej. Ponadto, Wydział realizuje działania o charakterze międzynarodowym poprzez współpracę operacyjną i śledczą z organami ścigania innych państw. Wydział do Walki z Handlem Ludźmi nadzoruje i koordynuje prace Zespołów do Walki z Handlem Ludźmi powołanych na podstawie Zarządzenia KGP³ w Wydziałach Kryminalnych w Komendach Wojewódzkich Policji oraz koordynatorów w Wydziałach Prewencyjnych. Policyjne Wojewódzkie Zespoły do walki z Handlem Ludźmi mają za zadanie stosowanie rozwiązań przyjętych w Algorytmie postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi, prowadzenie rozpoznania, monitorowanie potencjalnych miejsc przestępstw handlu ludźmi oraz uczestniczenie w międzynarodowych operacjach i szkoleniach związanych ze zwalczaniem procederu.

Straż Graniczna

Straż Graniczna pełni szczególną funkcję w zakresie walki z handlem ludźmi w odniesieniu do cudzoziemców. To funkcjonariusze Straży Granicznej bardzo często mają pierwszy kontakt z ofiarami tego przestępstwa, co za tym idzie, często dokonują identyfikacji ofiar. Jak wszystkie opisane instytucje, Straż Graniczna uczestniczy w wykonywaniu zadań ujętych w KPD. Zarząd Operacyjno-Śledczy Komendy Głównej SG koordynuje realizację przedsięwzięć, wynikających z KPD, a także merytorycznie nadzoruje działania jednostek organizacyjnych SG w przedmiocie zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi w Polsce. Ponadto, od 2009 r. w strukturach Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej SG działa Sekcja ds. Nielegalnej Migracji i Handlu Ludźmi, która odpowiada m.in.: za koordynację i nadzór nad działaniami podejmowanymi przez Straż Graniczną w zakresie zwalczania handlu ludźmi. W każdym z oddziałów Straży Granicznej w wydziale operacyjno-śledczym powołano nietatowego koordynatora do spraw zwalczania handlu ludźmi, odpowiedzialnego za koordynację i współpracę pomiędzy właściwymi komórkami organizacyjnymi Straży Granicznej, Policji oraz innymi instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie tego procederu.

PROKURATURA
KRAJOWA

Prokuratura

Za walkę z handlem ludźmi w Prokuraturze Krajowej odpowiedzialny jest Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji. Jednostka ta koordynuje działania Prokuratury w zakresie ścigania handlu ludźmi. Wyznaczony jest specjalny

3. Zarządzenie Nr 14 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie niektórych zadań wykonywanych przez Policję w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstwa handlu ludźmi oraz innych czynów zabronionych z nim związanych.

prokurator-koordynator ds. handlu ludźmi. Od 2007 r. w byłych Prokuraturach Apelacyjnych a obecnie w każdej z Prokuratur Regionalnych oraz Prokuratur Okręgowych wyznaczeni są prokuratorzy pełniący funkcję konsultantów w zakresie handlu ludźmi. W 2014 roku zostały skierowane do użytku dla prokuratorów prowadzących sprawy dotyczące handlu ludźmi Wskazówki dotyczące prowadzenia postępowań w sprawach handlu ludźmi.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Pomoc społeczna odgrywa kluczową rolę w zakresie wsparcia ofiar handlu ludźmi. W ramach pomocy społecznej przewidziana jest możliwość udzielenia interwencji kryzysowej bezpośrednio z uwagi na potrzebę ochrony ofiar. W 2014 roku MRPiPS przyjęło opracowane przez grupę ekspercką ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi Standardy bezpiecznego schronienia dla ofiar handlu ludźmi i przekazało je, uczestnikom specjalistycznych szkoleń pt.: „Wsparcie ofiar handlu ludźmi”, jako element wiedzy specjalistycznej w tym zakresie. MRPiPS wspólnie z MSWiA, Strażą Graniczną oraz organizacjami pozarządowymi prowadzi od 2008 r. coroczny cykl szkoleń dla personelu jednostek organizacyjnych pomocy społecznej nt. wsparcia ofiar handlu ludźmi, w tym również na temat zasad i współpracy z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym.

Państwowa Inspekcja Pracy

Państwowa Inspekcja Pracy (PIP) jest organem powołanym do kontroli przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy oraz legalności zatrudnienia. W zadania PIP wpisują się działania ukierunkowane na ujawnianie przypadków pracy wykonywanej z naruszeniem obowiązujących przepisów prawa. Inspektorzy pracy PIP w ramach posiadanych kompetencji uprawniających ich do wstępu do pomieszczeń wykonywania pracy w każdym czasie, pozyskiwania informacji od pracowników i innych osób znajdujących się na terenie zakładu pracy, a także dzięki uprawnieniom do kontroli podmiotów świadczących usługi pośrednictwa pracy i pracy tymczasowej oraz pracodawców użytkowników, mają możliwość ujawnienia potencjalnych ofiar handlu ludźmi do pracy przymusowej i powiadomienia o tym fakcie służb właściwych do zwalczania tego rodzaju przestępstw. Z uwagi na to, że często ofiarami handlu ludźmi do pracy przymusowej padają cudzoziemcy, działania kontrolne PIP realizowane są – w uzasadnionych przypadkach – we współpracy z funkcjonariuszami Straży Granicznej. Współpraca z ww. formacją realizowana jest m.in. w oparciu o postanowienia porozumienia w sprawie zasad współdziałania Państwowej Inspekcji Pracy i Straży Granicznej z dnia 10 grudnia 2018 r. (które zastąpiło uprzednio obowiązujące porozumienie z 12 maja 2015 r.). Przewiduje ono nie tylko realizację wspólnych kontroli dotyczących legalności za-

trudnienia cudzoziemców lecz także wspólne działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, adresowane zarówno do podmiotów powierzających pracę cudzoziemcom jak i do cudzoziemców świadczących pracę w Polsce. Dzięki realizowanej współpracy, zidentyfikowane przypadki handlu ludźmi do pracy przymusowej mogą być przedmiotem śledztw prowadzonych w tych sprawach przez Straż Graniczną. Na poziomie centralnym przedstawiciele Głównego Inspektoratu Pracy uczestniczą w pracach Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi powołanego przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji jak i w Grupach Roboczych tego Zespołu. Organy PIP realizują – zarówno centralnie jak i na poziomie lokalnym – zadania ujęte w Krajowym Planie Działania Przeciwko Handlowi Ludźmi (KPD). Co roku Główny Inspektorat Pracy przekazuje do MSWiA informację na temat realizacji przez PIP zadań ujętych w KPD. Nie bez znaczenia dla realizacji zadań PIP w obszarze przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi do pracy przymusowej pozostaje współdziałanie PIP z innymi instytucjami i organizacjami w ramach wojewódzkich zespołów do walki z handlem ludźmi oraz współpraca z Fundacją LA STRADA”.

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

(od listopada 2019 r. przekształcone w Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej)
W Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej funkcjonuje Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (dalej „Zespół”) będący organem pomocniczym ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W obecnym kształcie został powołany na mocy Zarządzenia Ministra ds. Inwestycji i Rozwoju w maju 2019, lecz jego geneza sięga 2009 r. Zespół stanowi platformę współpracy administracji rządowej z przedstawicielami biznesu i partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz adaptacji do wyzwań zrównoważonego rozwoju poprzez upowszechnianie społecznej odpowiedzialności w praktykach rynkowych. Koncepcja społecznej odpowiedzialności, wokół której koncentrują się prace Zespołu, odnosi się według normy ISO 26000 do obszarów: ład organizacyjny, prawa człowieka, praktyki z zakresu pracy, środowisko, uczciwe praktyki operacyjne, zagadnienia konsumentckie, zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej. U podstaw społecznej odpowiedzialności w kompleksowych obszarach praw człowieka oraz praktyk z zakresu pracy leży konieczność zadbania o to, by nie dochodziło do najcięższej formy łamania praw pracownika – pracy przymusowej i m.in. temu zagadnieniu poświęcone były prace Zespołu w 2019 r. Corocznie Zespół określa najbardziej bieżące wyzwania dla rozwoju praktyk społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, ale także administracji publicznej, czy uczelni, wyznaczając cele do realizacji dla kilku grup roboczych działających pod jego auspicjami. W 2019 r. były to następujące grupy: Grupa robocza do spraw relacji z osobami świadczącymi pracę; Grupa robocza do spraw konsumentckich; Grupa robocza do spraw innowacji dla zrównoważonego rozwoju i CSR⁴; Grupa robocza do spraw spo-

4. Społeczna odpowiedzialność biznesu (ang. Corporate Social Responsibility – CSR) to strategia zarządzania, zgodnie z którą przedsiębiorstwa w swoich działaniach dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne, aspekty środowiskowe, czy relacje z różnymi grupami interesariuszy, w szczególności z pracownikami. Bycie społecznie odpowiedzialnym oznacza inwestowanie w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska, relacje z otoczeniem firmy i informowanie o tych działaniach, co przyczynia się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstwa i kształtowania warunków dla zrównoważonego rozwoju społecznego i ekonomicznego. (źródło: www.parp.gov.pl)

łącznej odpowiedzialności uczelni; Grupa robocza do spraw społecznej odpowiedzialności administracji. Odnotowując dużą wagę problemu pracy przymusowej w sytuacji, gdy imigranci stanowią istotną część polskiego rynku pracy, Zespół wyznaczył dla Grupy roboczej do spraw relacji z osobami świadczącymi pracę zadania wspierające prewencję i eliminację zjawiska pracy przymusowej, które bardziej szczegółowo zostały opisane w rozdziale 6. („Działania zrealizowane w 2019 roku”). Oprócz opracowania definicji pracy przymusowej, Grupa robocza skoncentrowała się na promowaniu rozwoju praktyk biznesowych, które w sposób skuteczny wykrywają ryzyko pracy przymusowej oraz eliminują je w łańcuchu dostaw oraz w ramach współpracy z agencjami pracy tymczasowej czy podwykonawcami. Takie praktyki i procedury są realnym wyrazem polityki społecznej odpowiedzialności w obszarze pracowniczym. Mogą być stosowane w przedsiębiorstwach oraz w wszystkich innych typach organizacji, które w sposób bezpośredni lub pośredni korzystają ze świadczonej pracy (poprzez system zamówień lub współpracę z pośrednikami w zatrudnianiu osób).

>>>

Poziom regionalny

Zespoły wojewódzkie do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi

W skład Zespołów wojewódzkich wchodzi przedstawiciele różnych instytucji publicznych, organów ścigania i organizacji pozarządowych na szczeblu regionalnym. Udział przedstawicieli poszczególnych instytucji uzależniony jest od decyzji wojewody. W pracach dotychczas powołanych zespołów udział biorą, przede wszystkim, przedstawiciele urzędów wojewódzkich, Policji, Straży Granicznej, prokuratur, inspekcji pracy, urzędów pracy, samorządów, kuratoriów oświaty i placówek oświatowych oraz organizacji pozarządowych.

Przedstawiciele instytucji uczestniczących w pracach zespołów regionalnych zwiększają efektywność swoich działań poprzez bieżącą wymianę informacji oraz koordynację wszelkich podejmowanych przedsięwzięć, w tym o charakterze prewencyjnym.

>>>

Poziom organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe pełnią funkcję wspierającą organy i instytucje państwowe w działaniach na rzecz zwalczania handlu ludźmi, pomocy ofiarom i edukowaniu społeczeństwa.

Ogólnopolska Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi

Organizacje pozarządowe zaangażowane w zwalczanie handlu ludźmi skupiają się w Ogólnopolskiej Sieci Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi, która powstała w lipcu 2014 roku w ramach realizacji projektu finansowanego ze środków Funduszu Norweskiego. Obecnie Sieć skupia 19 organizacji pozarządowych. Głównym zamierzeniem Sieci jest utworzenie wysokospecjalistycznej sieci organizacji przeciwdziałających handlowi ludźmi w celu poprawy jakości i efektywności ich pracy, profesjonalizacji działań oraz wzmocnienia potencjału, tak by w efekcie mogły być partnerem instytucji publicznych i organów ścigania we wspólnych działaniach, ma-

jących na celu zapobieganie handlowi ludźmi oraz wsparcie ofiar tego przestępstwa. W ramach działań Sieci znajduje się m.in. wzmocnienie wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, opracowanie standardów świadczenia usług dla ofiar handlu ludźmi, w szczególności zachowania bezpieczeństwa i prywatności oraz szacunku dla wyborów ofiar, a także zorganizowanie serii warsztatów z tematyki handlu ludźmi dla organizacji pozarządowych. Dzięki działaniom Sieci wybrane organizacje pozarządowe z terenu całej Polski są przygotowywane do pracy z ofiarami handlu ludźmi.

Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada

Celem powstałej w 1996 r. Fundacji jest działanie na rzecz poszanowania praw człowieka, zwalczanie handlu ludźmi, niewolnictwa i pracy przymusowej oraz przeciwdziałanie eksploatacji prostytutki, a także przestępstwom przeciwko wolności i zdrowiu jednostki. Fundacja od początku swojego istnienia działa aktywnie na rzecz pomocy ofiarom. W 2019 r. Fundacja La Strada wygrała konkurs MSWiA na prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (dalej: KCIK), zapewniając wyspecjalizowaną kadrę i schronisko dla pokrzywdzonych w Warszawie.

Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej

Misją działającego od 1998 r. Stowarzyszenia jest kompleksowa pomoc kobietom w sytuacji kryzysowej poprzez: zapewnienie bezpiecznego schronienia, towarzyszenie w procesie rozwoju osobistego, działania profilaktyczne i edukacyjne w zakresie przemocy, handlu ludźmi i przymuszonej prostytutki. Głównym celem Stowarzyszenia jest pomoc kobietom i ich dzieciom zagrożonym lub dotkniętym przemocą seksualną, fizyczną i psychiczną, ofiarom handlu kobietami oraz ich rodzinom. Stowarzyszenie jest zaangażowane w funkcjonowanie KCIK, w ramach którego prowadzi w Katowicach schronisko dla pokrzywdzonych kobiet i kobiet z dziećmi.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć

Pozarządowa organizacja pożytku publicznego założona w 2002 roku w Krakowie. CPPHN działa na rzecz ochrony praw człowieka, przede wszystkim świadcząc bezpłatną pomoc prawną osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i dyskryminacją, w tym osobom ubogim, ofiarom przemocy domowej, cudzoziemcom i uchodźcom, prowadzi monitoringi przestrzegania standardów praw człowieka, podejmuje interwencje prawne i działalność rzeczniczą oraz realizuje projekty badaw-

cze i edukacyjne. Centrum podejmuje także działania mające na celu przeciwdziałanie handlowi ludźmi, w tym dziećmi, poprzez organizowanie kampanii społecznych oraz udzielanie wsparcia prawnego ofiarom. Centrum publikuje także cykliczne raporty dotyczące handlu ludźmi w Polsce, w których oprócz analizy skali i obrazu zjawiska, jest oceniany także system pomocy ofiarom przestępstwa

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Działająca od 1991 roku Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) wspiera dzieci i ich rodziny niosąc pomoc w sytuacjach krzywdzenia. W jej placówkach pomoc psychologiczną i prawną mogą znaleźć dzieci, które doświadczyły krzywdzenia (przemocy fizycznej, przemocy psychicznej, wykorzystywania seksualnego, zaniedbania, cyberprzemocy) oraz ich rodziny. Oferowane jest również wsparcie rodzicom małych dzieci w wieku 0-6 lat, którzy z różnych względów nie są przygotowani do świadomej, bezpiecznej opieki i wychowania swoich dzieci. Celem Fundacji jest wspieranie dzieci w przezwyciężeniu traum, jakie niosą za sobą doświadczenia krzywdy. Fundacja aktywnie współpracuje z Policją, w kwestii zwalczania przestępstw związanych z wykorzystywaniem seksualnym dzieci. Fundacja prowadzi Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111, jest inicjatorem strony internetowej stopsekssturystyce.fdds.pl, gdzie można zgłaszać przypadki wystąpienia przestępstw wykorzystywania seksualnego dzieci bezpośrednio do Policji.

Itaka – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych

Założona w 1999 r. organizacja pozarządowa zajmuje się problemem zaginięć w Polsce. Jest organizacją pożytku publicznego. Itaka odnajduje zaginionych, pomaga ich rodzinom, przeciwdziała zaginięciom. Prowadzi internetową bazę danych osób zaginionych, całodobową linię wsparcia dla zaginionych i ich rodzin oraz Telefon w Sprawie Zaginionego Dziecka. Wszelką pomoc Itaka świadczy bezpłatnie. Fundacja współpracuje z Komendą Główną Policji i jest organizacją członkowską Federacji Missing Children Europe.

Fundacja Light House

Fundacja Light House to chrześcijańska organizacja praw człowieka powstała w 2017 roku, posiadająca jednak zaplecze 10 lat doświadczenia w walce z handlem ludźmi i współczesnym niewolnictwem na skalę międzynarodową. Celem działania Fundacji Light House jest przeciwdziałanie i zwalczanie handlu

ludźmi, współczesnego niewolnictwa, pracy przymusowej oraz przymusowej prostytucji, niesienie pomocy ofiarom tych i podobnych przestępstw oraz wspieranie ich w odbudowie życia.

Fundacja oferuje schronienie, poradnictwo i wsparcie dla ofiar i ich rodzin, w tym bezpośrednie wsparcie podczas kontaktu z organami ścigania. Ważnym celem Fundacji jest tworzenie nowych rozwiązań i standardów pomocy, w tym również szkolenia dla organów ścigania, instytucji i organizacji. Fundacja działa tworząc sieci współpracy, aktywnie wzbudzając świadomość społeczną poprzez wykłady, szkolenia i kampanie społeczne.

Lista powyższych organizacji pozarządowych nie jest pełna. Pomoc ofiarom handlu ludźmi udziela kilkadziesiąt podmiotów m.in. Caritas, Polski Czerwony Krzyż, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta i wiele innych organizacji, fundacji oraz stowarzyszeń, świadczących różne formy wsparcia dla osób poszkodowanych, w tym także dla pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi.

>>>

Wsparcie instytucjonalne

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (dalej: KCIK) jest zadaniem publicznym, realizowanym i finansowanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, skierowanym do polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi. Co roku MSWiA ogłasza otwarty konkurs na prowadzenie KCIK. W 2019 r. Centrum było prowadzone przez Fundację Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada oraz Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej.

KCIK zostało powołane po to, aby pomagać ofiarom handlu ludźmi w Polsce. W ramach jego zadań mieści się identyfikacja ofiar handlu ludźmi, interwencja, poradnictwo prewencyjne, konsultacje dla instytucji i organizacji oraz prowadzenie specjalistycznego schroniska dla ofiar. Pracownicy KCIK udzielają porad nie tylko ofiarom handlu ludźmi, ale także ich bliskim, organizacjom i instytucjom, osobom zagrożonym handlem ludźmi.

Kluczowa w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi jest ich wstępna identyfikacja, którą w większości przypadków przeprowadzają organy ścigania. Po identyfikacji ofiary następuje konieczność zapewnienia jej bezpieczeństwa, odizolowania od sprawców i umieszczenia w bezpiecznym miejscu. To najważniejszy cel działania KCIK: kompleksowa pomoc ofiarom procederu, która jest udzielana przez organizacje pozarządowe. Osoba objęta pomocą może liczyć na pełne wsparcie: zakwaterowanie, opiekę medyczną i psychologiczną, konsultacje prawne.

Krajowe Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Warszawie
Ofiary handlu ludźmi są osobami szczególnie narażonymi na niebezpieczeństwo wtórnej wiktymizacji. W przypadku, gdy decydują się na opuszczenie Polski mają prawo do pomocy w zorganizowaniu bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia. Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Warszawie realizuje program pomocy w dobrowolnym powrocie. Program realizowany jest w oparciu o porozumienie zawarte w 2005 r. pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji a IOM i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Powrotu Imigrantów.

DANE LICZBOWE DOT. HANDLU LUDŹMI

Mając na uwadze, że handel ludźmi jest przestępstwem niemal w całości zdominowanym przez zorganizowane grupy przestępcze często o charakterze międzynarodowym, postępowania karne w tego typu sprawach są bardzo czasochłonne i mogą być prowadzone nawet kilka lat, nim sprawcy skutecznie zostaną osądzeni prawomocnym wyrokiem. W związku z tym, chcąc właściwie ocenić aktualną skalę zjawiska, należy posługiwać się przede wszystkim informacjami gromadzonymi na początkowych etapach postępowań prowadzonych przez upoważnione do tego organy tj. prokuraturę, Policję i Straż Graniczną oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. Z uwagi jednak na różną metodologię gromadzenia danych przyjętą przez ww. podmioty, poniższe statystyki w celu zapewnienia przejrzystości zostały przedstawione odrębnie. Istotnym uzupełnieniem aktualnego obrazu zjawiska są również informacje pochodzące od organizacji pozarządowych współpracujących z organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości w zakresie wspierania pokrzywdzonych tym przestępstwem. Ponadto, w rozdziale uwzględniono dane Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi.

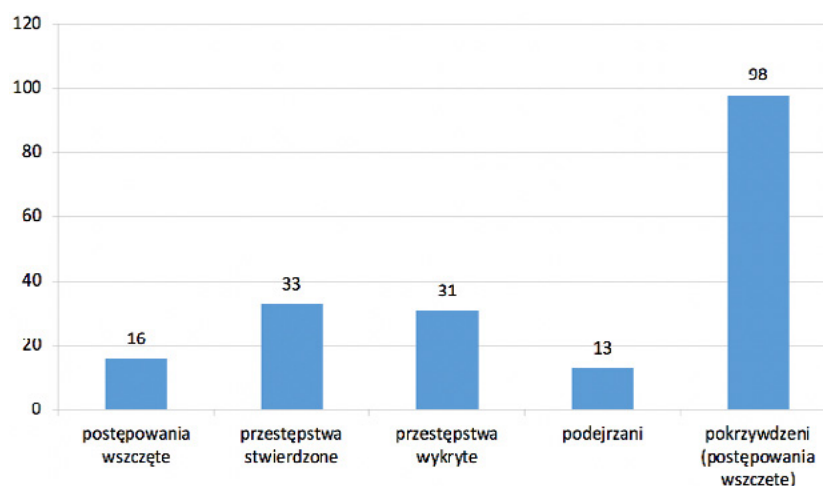
>>>

Policja

Policja jako organ ścigania podejmuje wszelkie starania, aby wykrywać i ścigać sprawców przestępstw. Zintensyfikowane działania Policji zaowocowały w 2019 roku: wszczęciem 16 postępowań dotyczących handlu ludźmi, stwierdzeniem 33 przestępstw, wykryciem 31 przestępstw, zidentyfikowaniem 13 osób podejrzanych oraz 98 pokrzywdzonych.

Wykres 1. Handel ludźmi. Przestępstwo z art. 189a § 1-2 kk w 2019 r.

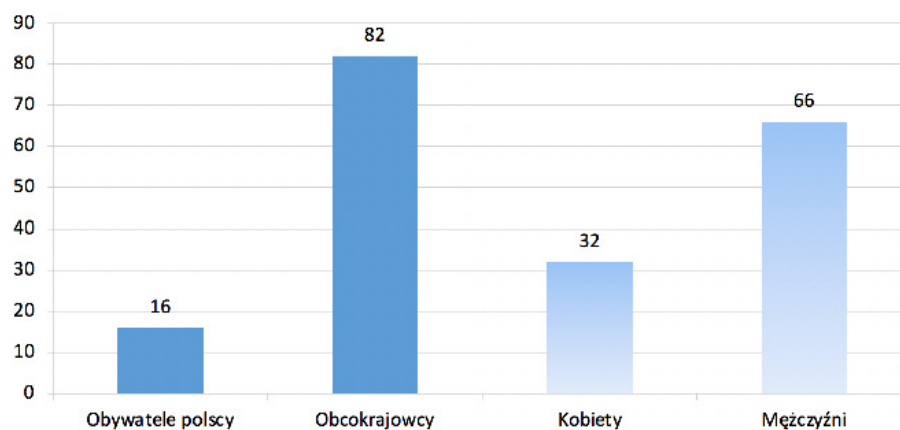
Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

Zdecydowaną większość pokrzywdzonych stanowili obcokrajowcy 82 osoby w stosunku do 16 obywateli Polski. Zauważyć należy, że wśród pokrzywdzonych większość stanowią mężczyźni (66 osób), których liczba jest ponad dwukrotnie większa niż pokrzywdzonych kobiet (32 osoby).

Wykres 2. Liczba osób pokrzywdzonych zidentyfikowanych przez Policję z podziałem na obywatelstwo i płeć w 2019 r.

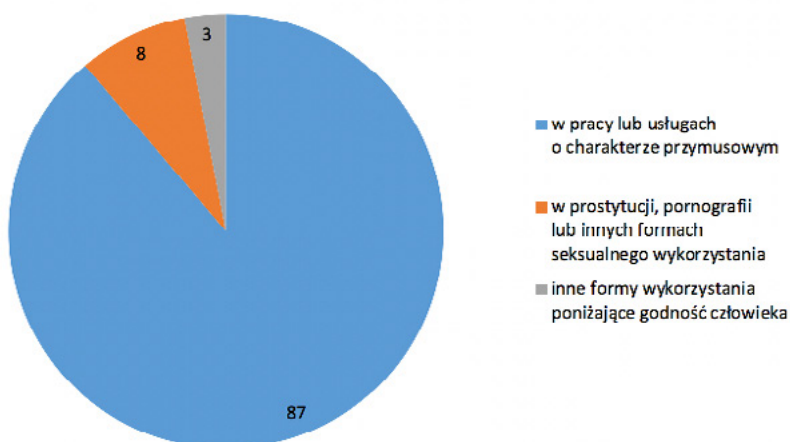
Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

W 2019 r. wśród pokrzywdzonych zdecydowaną większość stanowiły osoby wykorzystane w pracy lub usługach o charakterze przymusowym (87 osób). Jednocześnie zdecydowanie mniej przypadków dotyczyło wykorzystywania do prostytucji lub pornografii (8 osób) oraz innych form wykorzystania (3 osoby).

Wykres 3. Liczba osób pokrzywdzonych zidentyfikowanych przez Policję z podziałem na formę wykorzystania w 2019 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

Komenda Główna Policji w 2019 r. dwukrotnie zleciła jednostkom Policji na terenie kraju działania zmierzające do rozpoznania zjawiska oraz zwiększenia poziomu rozpoznania środowisk przestępczych zajmujących się zmuszaniem, nakłanianiem, ułatwianiem i czerpaniem korzyści majątkowej z uprawiania prostytucji przez inne osoby.

Ponadto, policjanci Wydziału dw. z Handlem Ludźmi Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji koordynowali na terenie kraju dwie operacje JAD (Joint Action Days) inicjowane przez Europol:

- 9-10 kwietnia 2019 r. – JAD LABOUR EXPLOITATION – zwalczanie handlu ludźmi w celu wykorzystania do pracy przymusowej;
- 19-20 września 2019 r. – JAD SEXUAL EXPLOITATION – zwalczanie handlu ludźmi w celu wykorzystania seksualnego.

Przykładowe postępowanie/śledztwo:

W 2019 r. na terenie Bułgarii w Sofii ustaleni i nieustaleni sprawcy dokonali werbunku obywatelki Bułgarii poprzez wprowadzenie jej w błąd co do rzeczywistego celu wyjazdu do Polski. Następnie przetransportowali ją z Bułgarii do Polski. Wykorzystali to, że pokrzywdzona była niezdolna do należytego pojmowania przedsiębranego działania oraz znajdowała się w stanie bezradności. Stan ten wynikał m.in. z braku możliwości posługiwania się językiem innym niż bułgarski, sprawcy odebrali jej dokumenty tożsamości, nie miała miejsca zamieszkania na terenie Polski, a także środków pieniężnych pozwalających na swobodną egzystencję. Ponadto sprawcy stosowali wobec niej różnego rodzaju zabiegi socjotechniczne, m.in. tworząc iluzję związku emocjonalnego, w rzeczywistości w pełni kontrolując jej zachowanie. Sprawcy działali w celu wykorzystania wymienionej w prostytucji, a następnie czerpali korzyść majątkową z uprawiania przez nią prostytucji w nieustalonej kwocie.

Źródło: Komenda Główna Policji

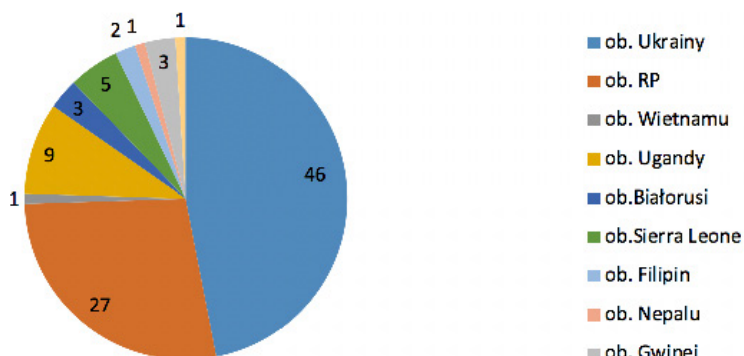

Straż Graniczna

Straż Graniczna jako kolejny organ ścigania w 2019 r. zidentyfikowała 98 potencjalnych ofiar handlu ludźmi. Do pracy przymusowej zostało zmuszonych 80 osób (45 obywateli Ukrainy, 18 obywateli Polski, 9 obywateli Ugandy, 3 obywateli Białorusi, 2 obywateli Filipin oraz po 1 obywatelu Wietnamu, Indii i Nepalu). Do prostytucji zostało zmuszonych 8 kobiet (5 obywaterek Sierra Leone, 3 obywatelki Gwinei). Do niewolnictwa domowego została zmuszona 1 obywatelka Ukrainy. Fikcyjne małżeństwa zostały zawarte przez 9 kobiet z Polski. Zidentyfikowano również 1 osobę zmuszaną do popełniania przestępstw (obywatel Wietnamu zmuszany również do pracy przymusowej).

Wykres 4. Obywatelstwo potencjalnych ofiar handlu ludźmi zidentyfikowanych przez Straż Graniczną w 2019 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Straży Granicznej

W roku 2019 wszczęto 6 nowych śledztw: 3 z obszaru wyzysku do pracy przymusowej; 2 z obszaru wyzysku do prostytucji i 1 z innych form wyzysku – niewolnictwo domowe. W oparciu o dane statystyczne dot. liczby ujawnionych ofiar stwierdzić należy, że dominującą formą wyzysku jest praca przymusowa. W roku 2019, najwięcej ofiar z tego właśnie obszaru wyzysku, Straż Graniczna identyfikowała w dwóch sprawach prowadzonych przez Morski Oddział SG (wyzysk obywateli Ukrainy, Białorusi i Polski w sektorze budowlanym w Polsce i Szwecji oraz obywateli Ugandy w sortowni ubrań w Polsce).

Drugim, pod względem ilości zidentyfikowanych ofiar jest obszar wyzysku dotyczący organizowania fikcyjnych ślubów. Pokrzywdzonymi procederem są obywatele RP. Trzecim obszarem jest wyzysk do prostytucji, gdzie zidentyfikowano małoletnie z Sierra Leone i Gwinei.

Przykładowe postępowanie/śledztwo:

Przykładem sprawy o handel ludźmi z obszaru innej formy wyzysku, poniżającej godność człowieka jest śledztwo, prowadzone przez Śląski Oddział Straży Granicznej i Prokuraturę Okręgową w Opolu, dotyczące organizowania fikcyjnych ślubów oraz nielegalnej migracji. Proceder ma miejsce na terenie Cypru oraz Wielkiej Brytanii. Werbunek odbywa się w głównej mierze w Polsce. Pokrzywdzonymi są ob. RP. W roku 2019, zidentyfikowano 9 kolejnych ofiar (kobiety). Łącznie w śledztwie ujawniono 17 ofiar (w tym jednego mężczyznę), które były stronami związków małżeńskich, zawieranych głównie z ob. Pakistanu. Śledztwo pozostaje w toku, w tym także w formie powstałego w dniu 24.07.2018 r. wspólnego zespołu dochodzeniowego (Joint Investigation Team – JIT) ze stroną brytyjską.

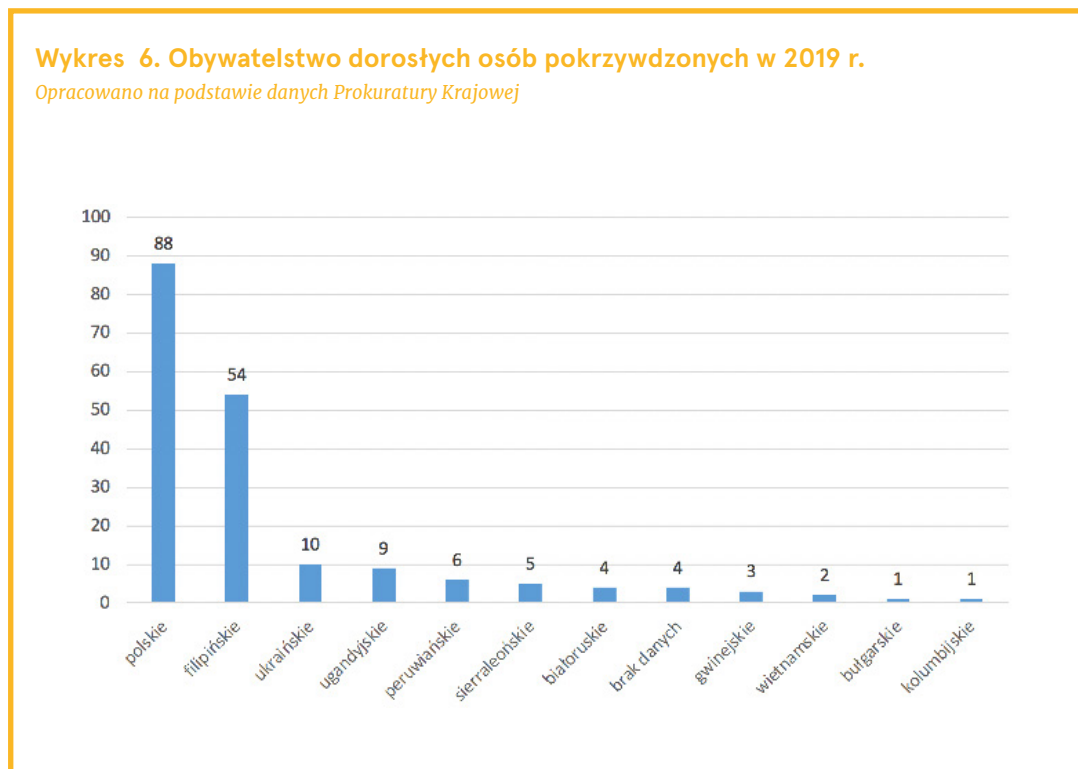
Źródło: Komenda Główna Straży Granicznej

Prokuratura

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Prokuraturę Krajową w 2019 r. najczęstszymi formami wykorzystania osób była praca przymusowa lub usługi o charakterze przymusowym, a także prostytutcja i inne formy wykorzystania seksualnego. Liczba osób pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi w 2019 r. wyniosła 208 osób w tym 21 małoletnich.

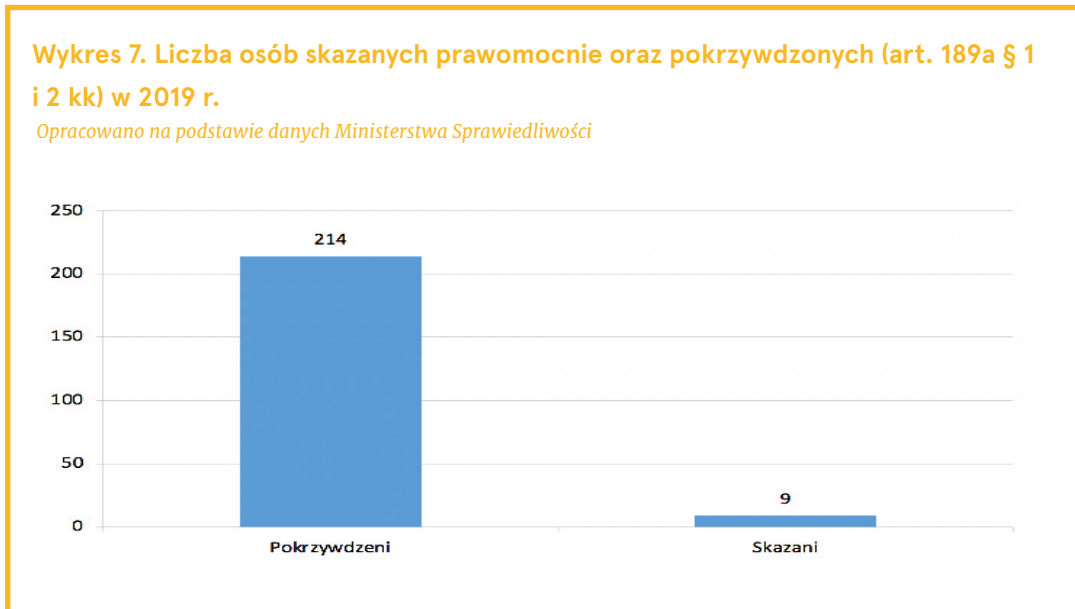
Dane przekazane przez Prokuraturę Krajową w 2019r. wyszczególniają obywatelstwo pokrzywdzonych osób dorosłych, możemy je zobrazować na poniższym wykresie. Najwięcej osób pokrzywdzonych stanowili obywatele Polski (88 osób) oraz Filipin (54 osoby). Najmniej pokrzywdzonych odnotowano wśród obywateli Bułgarii (1 osoba) i Kolumbii (1 osoba).

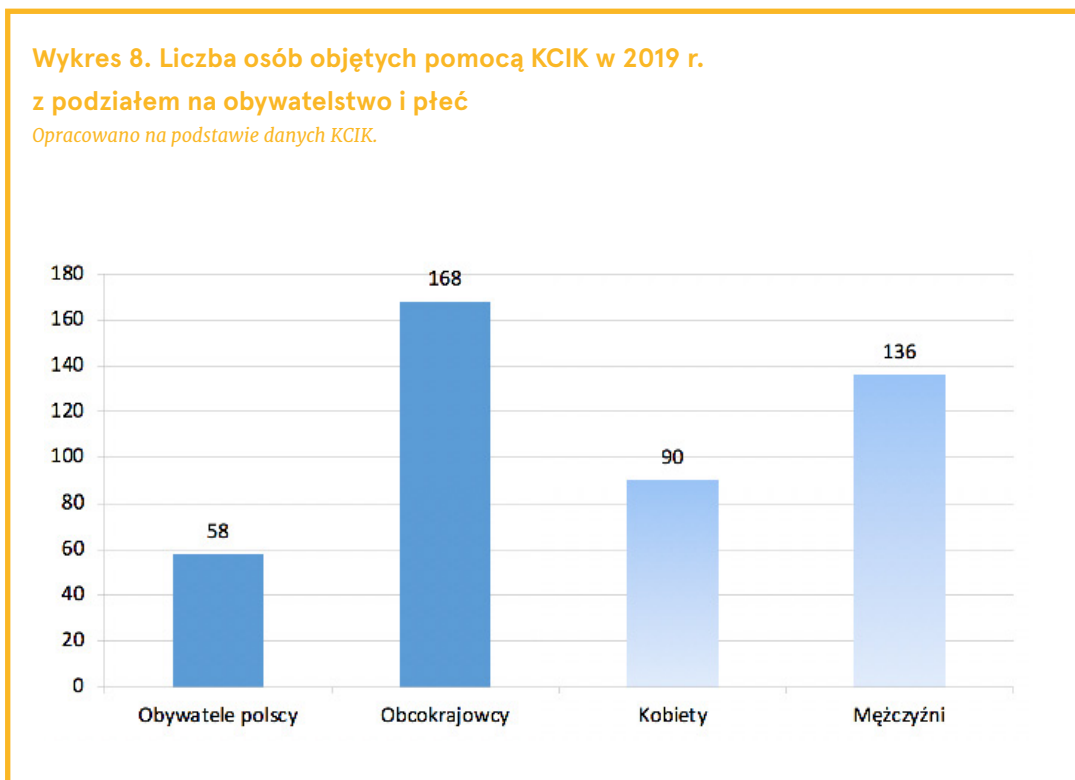
Ministerstwo Sprawiedliwości

Według danych przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, w 2019 r., liczba osób skazanych prawomocnie na podstawie art. 189 a § 1 i 2 kk wynosiła 9 osób. Wszyscy skazani to mężczyźni, w tym 7 obywateli Polski, 1 obywatel Bułgarii oraz 1 obywatel Ukrainy. Odnotowano jednocześnie 214 osób pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi.

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi

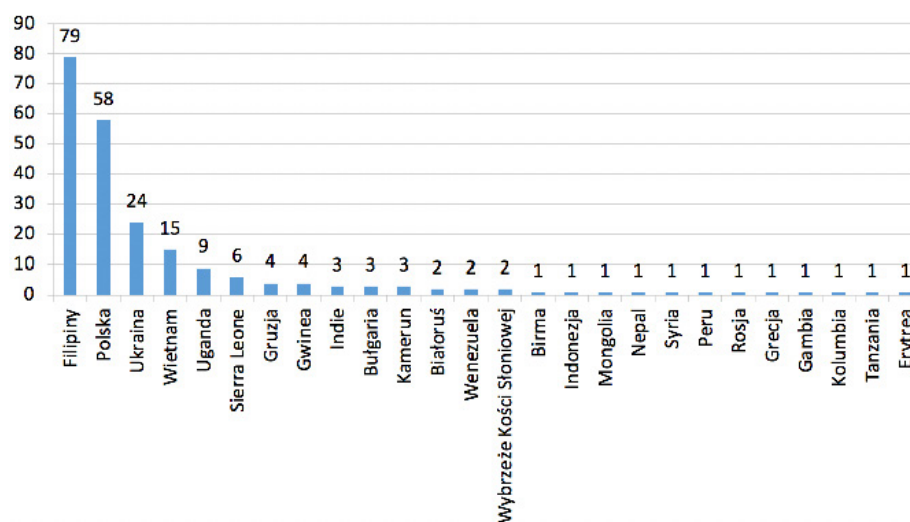
Według danych KCIK dla ofiar handlu ludźmi, w 2019 r., ze wsparcia skorzystało 226 osób (58 obywateli Polski oraz 168 obcokrajowców). Większość osób objętych wsparciem stanowili mężczyźni.

Poniższy wykres przedstawia liczbę oraz pochodzenie ofiar handlu ludźmi w 2019 r. Najliczniej reprezentowaną grupę osób korzystających ze wsparcia KCIK stanowili obywatele Filipin (79 osób) oraz Polski (58 osób). Sporą grupę beneficjentów stanowili również obywatele Ukrainy (24 osoby) i Wietnamu (15 osób).

Wykres 9. Liczba i kraj pochodzenia osób objętych pomocą KCIK w 2019 r.

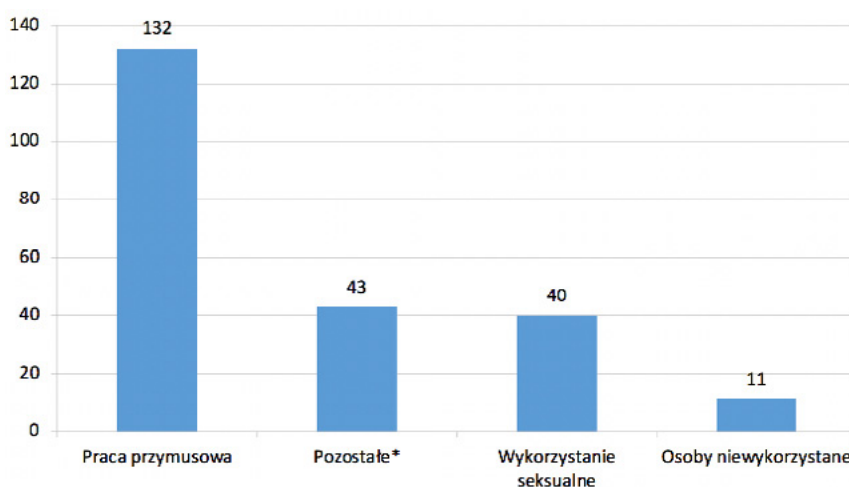
Opracowano na podstawie danych KCIK.

Poniższy wykres obrazuje formy wykorzystania osób objętych pomocą KCIK w 2019 r. Dominującą formą wykorzystania, było wykorzystanie w pracy przymusowej oraz eksploatacja seksualna. W znacznie mniejszej skali osoby były wykorzystywane do niewolnictwa domowego, przemocy czy też zmuszane do małżeństwa lub popełniania przestępstw.

Wykres 10. Formy wykorzystania osób objętych pomocą KCIK w 2019 r.

Opracowano na podstawie danych KCIK.

*Pozostałe (zawiera przypadki stwierdzenia więcej niż jednej formy wykorzystania; w tym łamanie praw pracowniczych, przemoc, porwanie/przymuszanie do małżeństwa, oszustwo, niewolnictwo, świadek przestępstwa, brak informacji nt. formy wykorzystania itp.).

>>>

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Zgodnie z danymi statystycznymi przekazanymi przez MRPiPS dot. udzielania wsparcia ofiarom handlu ludźmi w systemie pomocy:

- w całym roku 2018 r. przyznano zasiłek celowy 3 cudzoziemcom na podstawie art. 5a uops oraz objęto pomocą społeczną 62 rodziny z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.
- według stanu na dzień 16 stycznia 2020 r. w miesiącach I-VI 2019 r. na podstawie art. 5a ustawy o pomocy społecznej udzielono wsparcia 20 cudzoziemskim ofiarom handlu ludźmi w tym:
  - 16 cudzoziemców otrzymało zasiłek celowy (w formie pieniężnej),
  - 4 cudzoziemców otrzymało pomoc w formie świadczenia rzeczowego (schronienie, posiłek, niezbędne ubranie).
  - Dodatkowo z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi pomocą społeczną objęto 62 rodziny.

DZIAŁANIA ZREALIZOWANE W 2019 ROKU

W 2019 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z innymi ministerstwami, instytucjami oraz podmiotami pozarządowymi zrealizowało szereg działań skierowanych zarówno do ogółu społeczeństwa, jak i do określonych grup społecznych i zawodowych szczególnie narażonych na zjawisko handlu ludźmi m.in. młodzież i osoby bezrobotne. W ciągu roku zrealizowano liczne spotkania, konferencje, wystawy, prelekcje, warsztaty, kampanie oraz inne działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i prewencyjnym.

Do najważniejszych zrealizowanych zadań należały:

- organizacja licznych konferencji nt. handlu ludźmi skierowanych do przedstawicieli organów samorządu terytorialnego, przedstawicieli służb mundurowych, kuratorów sądowych i pedagogów szkolnych, wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy oraz kadry pomocy społecznej, głównie z ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy społecznej, studentów, uczniów oraz mieszkańców województw;
- organizowanie spotkań z uczniami, studentami, osobami bezrobotnymi nt. handlu ludźmi oraz pracy za granicą i bezpiecznych wyjazdów (ponadto, udzielano porad indywidualnych, telefonicznych i mailowych);
- upowszechnianie bezpiecznego pośrednictwa pracy (promocja legalnych ofert), doradztwo w zakresie korzystania z usług agencji pośrednictwa pracy;
- organizacja konkursów wiedzy nt. handlu ludźmi;
- kampanie informacyjne dotyczące handlu ludźmi, zwłaszcza dotyczące pracy przymusowej, skierowane do obywateli polskich wyjeżdżających do pracy za granicę;
- prezentacja wystawy mobilnej nt. handlu ludźmi;
- organizacja specjalistycznych szkoleń dla pracowników pomocy społecznej, przede wszystkim kadry ośrodków interwencji kryzysowej, w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami;
- uczestnictwo oraz wywiady dla lokalnych mediów;
- organizacja specjalnych adresów mailowych dla potencjalnych ofiar bądź osób zainteresowanych problematyką handlu ludźmi;
- dystrybucja ulotek, broszur edukacyjnych, plakatów i innych materiałów informujących o zjawisku handlu ludźmi;
- pokazy filmów nt. handlu ludźmi;
- uruchomienie w województwach specjalnych adresów mailowych dla potencjalnych ofiar bądź osób zainteresowanych problematyką handlu ludźmi;

- organizowanie obchodów Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi w szkołach policyjnych i ośrodkach szkolenia Straży Granicznej;
- organizowanie corocznych spotkań koordynatorów wojewódzkich Zespołów ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi;
- kontynuowanie i rozwijanie koncepcji kompleksowego zabezpieczenia potrzeb ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi – działania Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi;
- zorganizowanie szkoleń nt. zjawiska handlu ludźmi dla kandydatów do korpusu konsularnego wyjeżdżających do krajów docelowych polskich ofiar handlu ludźmi identyfikowanych za granicą;
- zorganizowanie warsztatów szkoleniowych dla koordynatorów i członków zespołów w komendach wojewódzkich Policji oraz koordynatorów w oddziałach Straży Granicznej celem wymiany doświadczeń i informacji;
- kontynuowanie szkoleń poświęconych kryminalistycznym, kryminologicznym i prawnym aspektom handlu ludźmi dla sędziów i prokuratorów.

>>>

Wybrane ważne projekty, współpraca międzynarodowa, szkolenia

Poziom centralny

Opracowanie definicji pracy przymusowej oraz przygotowanie poradnika pomocnego w minimalizacji ryzyka wystąpienia pracy przymusowej w przedsiębiorstwach i innych organizacjach

Do głównych kierunków prac podejmowanych od czerwca 2018 r. przez Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej (do listopada 2019 r. Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju) włączono problematykę pracy przymusowej. Zespół określił potrzebę podjęcia dwutorowego działania:

- przygotowanie definicji pracy przymusowej, która mogłaby stanowić punkt wyjścia do uzupełnienia przepisów w polskim ustawodawstwie, w związku z brakiem definicji pracy przymusowej w kodeksie karnym oraz koniecznością doprecyzowania definicji handlu ludźmi (art. 115 § 22 kk)
- dostarczenia firmom praktycznych wskazówek, w jaki sposób, w ramach polityki społecznej odpowiedzialności mogą minimalizować ryzyko wystąpienia pracy przymusowej.

Powyższe cele realizowała w 2019 r. Grupa Robocza ds. Relacji z Osobami Świadczącymi Pracę działająca przy ww. Zespole. Opracowano definicję pracy przymusowej, w której przygotowanie byli zaangażowani specjaliści prawa, dogmatycy i praktycy, a także eksperci z Ministerstwa Sprawiedliwości. Definicja była konsultowana ze środowiskiem prokuratorów, sędziów oraz służb policji i straży granicznej. W opracowaniu definicji brali również udział przedstawiciele środowiska naukowego, przedsiębiorcy, związki zawodowe oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Projekt definicji, wypracowany w ramach spotkań grupy roboczej i konsultacji, został następnie zaprezentowany do dyskusji szerokiemu gronu ekspertów podczas konferencji zorganizowanej w Instytucie Nauk Prawnych Państwowej Akademii Nauk i został finalnie przyjęty na wrześniowym posiedzeniu przez Zespół. W dniu 2 października 2019 r. Minister Finansów, Inwestycji i Rozwoju przedstawił Ministrowi Sprawiedliwości opracowaną definicję pracy przymusowej jako projekt uzupełniający przepis o handlu ludźmi (art. 115 § 22 kk) wraz z uzasadnieniem oraz rekomendacjami podjęcia dalszych prac legislacyjnych. Aktualnie projekt oczekuje na dalsze decyzje Ministerstwa Sprawiedliwości. Ponadto, w ramach prac ww. grupy roboczej, w 2019 r. opracowywana była publikacja pt.: Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i przeciwdziałać, której celem jest zapewnienie wsparcia tym przedsiębiorcom i innym organizacjom, którzy w sposób świadomy chcieliby wywiązać się ze swojego obowiązku zapewnienia poszanowania praw człowieka i są gotowi na podjęcie działań, mających zapobiec lub co najmniej znacząco zmniejszyć ryzyko korzystania przez nich z pracy przymusowej przez nich samych oraz w ich łańcuchu dostaw. Publikacja ukaże się w sierpniu/wrzeźniu 2020 r. Kolejne działania grupy roboczej ukierunkowane będą na promocję poradnika oraz szkolenia dla przedsiębiorstw, mające na celu upowszechnienie korzystania z zawartych w publikacji praktycznych narzędzi minimalizujących ryzyko pracy przymusowej, które zostały wypracowane w oparciu o szeroką praktykę na międzynarodowych rynekach. Polscy przedsiębiorcy, korzystając z tej wiedzy, będą mogli łatwiej sprostać stawianym im przez dużych zagranicznych kontrahentów wymogom dotyczącym należytej staranności w obszarze przeciwdziałania naruszaniu praw człowieka, uzyskają tym samym szerszy dostęp do kontraktów handlowych i zapobiegą poważnym kosztom utraty reputacji, którą wiążą się z każdym przypadkiem wykrycia pracy przymusowej, choćby wynikał on z braku doświadczenia i idących za tym, nienależytych środków zapobiegawczych.

Rada Państw Morza Bałtyckiego

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przystąpiło do nowej inicjatywy Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB). Wszystkie państwa członkowskie w regionie uczestniczą w projekcie mającym na celu przeciwdziałanie handlowi ludźmi jako przestępczości transgranicznej. Projekt „Torując drogę zharmonizowanym ramom operacyjnym dla regionu Morza Bałtyckiego (HOF-BSR)” sfinansowany został przez szwedzkie Ministerstwo Spraw Społecznych i Instytut Szwedzki.

Ogólnym celem projektu jest rozwój regionu Morza Bałtyckiego, jako regionu będącego przykładem najlepszych praktyk w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi i zapewniania im kompleksowej i trwałej pomocy. Ponadto, celem jest również wzmocnienie i rozszerzenie sieci współpracy w zakresie zwalczania handlu ludźmi poprzez nawiązanie bezpośrednich kontaktów z przedstawicielami RPMB oraz krajów pochodzenia ofiar handlu ludźmi – Bułgarią, Rumunią i Ukrainą. W projekcie uczestniczy 11 państw członkowskich RPMB, a także biura IOM w trzech krajach pochodzenia ofiar – w Bułgarii, Rumunii i na Ukrainie.

W ramach projektu:

- Przedstawiciele MSWiA wzięli udział w wizytach studyjnych w Rumunii, w Bułgarii oraz na Ukrainie.
- Opracowano materiały na potrzeby przygotowania Transnarodowego Mechanizmu Referencyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi.
- W czerwcu 2019 r. MSWiA zorganizowało warsztaty, podczas których przedstawiciele administracji publicznej, organów ścigania oraz szerokiego grona organizacji pozarządowych dyskutowali nad projektem wypełnionego kwestionariusza dotyczącego współpracy prowadzonej w międzynarodowych sprawach dotyczących handlu ludźmi. Kwestionariusz, uzupełniony dzięki współpracy wszystkich krajowych podmiotów, został przekazany Radzie Państw Morza Bałtyckiego na potrzeby opracowania transnarodowego mechanizmu „referencyjnego” (ang. referral) dla ofiar handlu ludźmi w regionie Morza Bałtyckiego. Opracowanie tego mechanizmu było jednym z zadań projektu – produkt jest dostępny na angielskojęzycznej stronie internetowej www.bsr-trm.com.
- W ramach projektu opracowano glosariusz pojęć o handlu ludźmi (Human Trafficking Glossary). Słownik jest dostępny online w wersji anglojęzycznej pod adresem <https://www.cbss.org/a-glossary-to-help-navigate-through-the-complexities-of-human-trafficking/>
- W ramach projektu opracowano również wskazówki dla mediów dotyczące pisania artykułów lub fotorelacji na temat handlu ludźmi (Media and trafficking in human beings) w sposób uwzględniający podmiotowość ofiar oraz ich dobro. Publikacja jest dostępna w języku angielskim pod adresem: https://www.cbss.org/wpcontent/uploads/2019/12/cbss_media_guidelines_final_compressed.pdf
- Projekt podsumowano podczas międzynarodowej konferencji pn. W kierunku maksymalizacji efektywności i konsolidacji w walce przeciwko handlowi ludźmi, która odbyła się w dn. 26-27 listopada 2019 r. w Warszawie. W konferencji uczestniczyli m.in. przedstawiciele państw regionu Morza Bałtyckiego, koordynatorzy krajowi do spraw walki z handlem ludźmi, a także przedstawiciele organizacji międzynarodowych, środowisk naukowych, wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania.

Kampania Ambasady Brytyjskiej „Big Red Bus” nt. handlu ludźmi

MSWiA wzięło udział w trzech edycjach projektu prowadzonego we współpracy z Ambasadą Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, polską Policją, Strażą Graniczną, Fundacją La Strada, Armią Zbawienia oraz przy wsparciu urzędów miast, w których odbyła się kampania, tj. Radom, Toruń oraz Włocławek. Kampania polegała na zorganizowaniu prelekcji w czerwonym, dwupiętrowym autobusie londyńskim, a jej celem było podnoszenie świadomości społecznej oraz ochrona potencjalnych ofiar przed różnymi formami wykorzystywania składającymi się na współczesne niewolnictwo – handel ludźmi. Jest to zagrożenie, które występuje zarówno w Polsce jak i w sytuacjach, gdy ktoś decyduje się na wyjazd do innego kraju, np. w poszukiwaniu zatrudnienia. W ramach

akcji zorganizowane zostały także warsztaty dla pracowników służb, które zajmują się pomocą osobom szczególnie narażonym na wymienione wyżej zagrożenia (pracownicy urzędu pracy, pomocy społecznej, itp.).

Kampania informacyjna EUCPN

Resort spraw wewnętrznych i administracji wziął udział w kampanii informacyjnej zorganizowanej przez Europejską Sieć Zapobiegania Przystępności (EUCPN) dotyczącej przeciwdziałania handlowi ludźmi. Celem kampanii było dotarcie do potencjalnych ofiar handlu ludźmi w państwach członkowskich Unii Europejskiej z informacją o zagrożeniu tym przestępstwem oraz o tym, gdzie można znaleźć pomoc, ochronę i informacje na temat swoich praw.

W ramach przedsięwzięcia przygotowane zostały spot filmowy, ulotki i plakaty m.in. z numerami telefonów linii telefonicznych świadczących pomoc w przedmiotowym zakresie. Materiały zostały dostosowane do krajowej infrastruktury (podmiotów/instytucji świadczących pomoc ze wskazaniem ich danych kontaktowych) oraz przygotowane w językach tych narodowości, z których najczęściej rekrutowane są ofiary handlu ludźmi.

W kampanię po stronie polskiej zaangażowana była Policja, a opracowane przez EUCPN materiały zostały rozdystrybuowane do jednostek Policji na terenie kraju. Funkcjonariusze zajmujący się zapobieganiem przestępstwa związanej z handlem ludźmi zostali zobowiązani do ich rozpowszechnienia, w miarę możliwości w takich miejscach, jak lotniska, transport publiczny, stacje paliw, dworce kolejowe i autobusowe, a także podczas spotkań ze społeczeństwem.

Szkolenia Międzynarodowe

W siedzibie MSWiA odbyły się następujące wydarzenia w ramach współpracy międzynarodowej:

- szkolenia dla przedstawicieli służb migracyjnych państw Rogu Afryki w zakresie zapobiegania i zwalczania zjawiska handlu ludźmi
- szkolenie nt. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi dla delegacji z Tunezji
- szkolenie nt. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi dla delegacji z Gruzji i Azerbejdżanu w ramach uczestnictwa Polski w Partnerstwach na rzecz Mobilności z Gruzją i Azerbejdżanem
- szkolenie nt. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi dla delegacji na szczeblu ekspercko-dyrektorskim z Etiopii
- szkolenie nt. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi dla delegacji z Ukrainy.

Szkolenie z obszaru problematyki handlu ludźmi oraz dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej, jak również realizacji Rozporządzenia (WE) nr 2201/2003.

W dniach 25-26 czerwca 2019 r. w Poznaniu odbyło się Szkolenie z obszaru problematyki handlu ludźmi oraz dzieci cudzoziemskich w pieczy zastępczej, jak również

realizacji Rozporządzenia (WE) nr 2201/2003. Szkolenie zostało zorganizowane wspólnie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

Podczas szkolenia eksperci omówili następujące zagadnienia:

- dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej;
- umieszczanie dzieci polskich, mających zwykły pobyt za granicą, w środowiskach zastępczych w Polsce;
- prawa dzieci w migracji oraz małoletnie ofiary handlu ludźmi;
- wsparcie udzielane ofiarom handlu ludźmi w ramach KCIK dla Ofiar Handlu Ludźmi;
- zagrożenia przestępstwem handlu ludźmi z perspektywy Policji;
- handel ludźmi w Polsce – aktualnie realizowane zadania oraz wyzwania na przyszłość.

Szkolenie było skierowane do przedstawicieli wojewódzkich zespołów do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi oraz przedstawicieli systemu pieczy zastępczej. W ramach szkolenia odbyła się również wymiana informacji na temat działalności poszczególnych zespołów wojewódzkich w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi. Przeszkolono 32 osoby.

Poziom Regionalny

Konferencja pt. Zjawisko handlu ludźmi, środki i metody zapobiegania zagrożeniu

W konferencji uczestniczyli dyrektorzy, nauczyciele, pedagodzy, psychologowie ze szkół podstawowych, ponadpodstawowych o profilu ogólnokształcącym lub zawodowym, szkół dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, ośrodków wychowawczych i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Łącznie uczestniczyło 128 osób (konferencje zorganizowało Kuratorium Oświaty w Katowicach we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Katowicach, Stowarzyszeniem Po MOC, Śląskim Oddziałem Straży Granicznej w Raciborzu oraz Śląskim Urzędem Wojewódzkim w Katowicach).

Szkolenie dla pracujących na budowie drogi ekspresowej S7

Przeprowadzono szkolenie na temat BHP, legalności zatrudnienia i prawa pracy, a także handlu ludźmi i pracy przymusowej. W szkoleniu uczestniczyli pracownicy z Ukrainy, Rosji i Białorusi (szkolenie zorganizował Okręgowy Inspektorat Pracy w Krakowie oraz Małopolski Zespół ds. handlu ludźmi).

Konferencja pn. Społeczne i prawne aspekty handlu ludźmi

Konferencja zorganizowana w ramach Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi, adresowana do przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy społecznej z terenu województwa podkarpackiego (konferencję zorganizował Podkarpacki Zespół ds. handlu ludźmi).

PODSUMOWANIE

Analizując dane nadsyłane przez organizacje zajmujące się walką z procederem handlu ludźmi od pewnego czasu obserwujemy zmianę trendu dot. charakteru wykorzystania ofiar. W Polsce przez lata mieliśmy do czynienia głównie z wykorzystaniem kobiet w seks biznesie, natomiast aktualnie jest to wykorzystywanie osób w pracy przymusowej (w 2019 r. zauważalne jest nasilenie tego trendu). Jest to związane m.in. z dobrą sytuacją gospodarczą Polski. Atrakcyjny rynek pracy, dobra jakość życia, a przede wszystkim stabilna sytuacja Polski na arenie międzynarodowej sprawia, iż obcokrajowcy chętniej poszukują pracy w naszym kraju. Jak pokazują dane szczególnie narażeni na wykorzystanie w obszarze handlu ludźmi są obywatele państw z wschodniej, granicy głównie Ukrainy oraz osoby pochodzące z Azji np. Filipińczycy.

Coraz większe zapotrzebowanie na pracowników z zagranicy, stwarza również możliwości dla przestępców, którzy wykorzystują ludzi i zmuszają ich do pracy, nie zapewniając im odpowiednich warunków oraz odpowiedniego wynagrodzenia. Praca przymusowa często dotyczy szczególnych grup, narażonych na wysokie ryzyko związane z wykorzystaniem do pracy przymusowej, np. ludzi w trudnej sytuacji życiowej, migrantów zarobkowych. Nieuczciwi pracodawcy, często wykorzystują nieznaną im przepisów prawa pracy, a także stosują haniebne praktyki, takie jak zastraszanie, stosowanie mechanizmu długu, przemoc (fizyczną lub psychiczną) dla wywarcia presji lub wymuszenia określonych zachowań poprzez np. zakaz swobodnego przemieszczania.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji włączyło się również w proces prac nad Krajowym Planem Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2017-2020 poprzez stworzenie i realizację zadań w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, w szczególności do pracy przymusowej.

Zagadnienie pracy przymusowej jest bardzo istotne, szczególnie, że obserwuje się wzrost wykorzystywania osób na tej płaszczyźnie. Krajowy Plan Działań, poprzez wdrożenie Wytycznych ONZ ma na celu zintensyfikowanie działań w dziedzinie ochrony praw człowieka i polepszenie możliwości dochodzenia sprawiedliwości w przypadku, gdy prawa te zostaną naruszone przez pracodawców.

Nie należy zapominać, że w Polsce poszkodowani handlem ludźmi padają ofiarą również: wykorzystania seksualnego, zmuszania do popełniania przestępstw, do żebrania, a także do wyłudzenia kredytów i świadczeń socjalnych. Ofiarami handlu ludźmi w Polsce padają najczęściej osoby młode (zarówno kobiety, jak i mężczyźni) z wykształceniem podstawowym, bezrobotne. W przeważającej liczbie przypadków handel ludźmi jest działaniem zorganizowanych grup przestępczych, skoncentrowanych na tym procederze bądź traktujących tę działalność jako jedno z dogodnych źródeł dochodu.

Dlatego też bardzo ważnymi elementami będącymi częścią realizacji systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce stanowią edukacja i prewencja, skierowane do wszystkich grup społecznych (ze szczególnym uwzględnieniem grup najbardziej narażonych na ryzyko wykorzystania). Dzięki współpracy różnych podmiotów (począwszy od instytucji publicznych, służb, Kościoła, po organizacje pozarządowe), zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym, możliwe jest skuteczne przeciwdziałanie w zakresie handlowi ludźmi.

ABC POMOCY

Dedykowane dane teleadresowe instytucji i organów pozarządowych udzielających pomocy ofiarom handlu ludźmi

>>>

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi

W ramach zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi”, którego celem jest zabezpieczenie potrzeb ofiar handlu ludźmi – obywateli polskich, obywateli UE lub cudzoziemców oraz osób zagrożonych procederem, prowadzony jest całodobowy telefon zaufania oraz telefoniczne poradnictwo prewencyjne.

Tel. +48 22 628 01 20

Numer interwencyjny (tylko poza godzinami pracy biura:

pon. – czw. po godz. 18:00, pt. po godz. 14:00)

Tel. +48 605 687 750

>>>

Komenda Główna Policji

Wydział do walki z handlem ludźmi

Tel. (22) 60-148-33

E-mail: handelludzmibsk@policja.gov.pl lub dzwoniąc pod numer: 664 974 934.

Funkcjonariusze policji obsługują infolinię od 6.00 do 22.00. W godzinach nocnych zgłoszenia i wszelkie informacje można nagrać na sekretarkę, a funkcjonariusze kontaktować się będą z osobami zainteresowanymi przekazaniem informacji.

W sytuacjach zagrożenia życia bądź zdrowia należy dzwonić pod numer alarmowy 112 lub 997.

>>>

Krajowe Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Polsce

Polska jest członkiem IOM od roku 1992. Krajowe Biuro IOM w Warszawie działa od 2002 roku i prowadzi projekty w zakresie przede wszystkim pomocy migrantom, wspierania uregulowanej migracji i integracji imigrantów, zwalczania handlu ludźmi, przeciwdziałania nieuregulowanej migracji oraz zwiększania świadomości na temat zjawisk migracyjnych.

Infolinia Migrant Info: 22 490 20 44

- czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 17.00

Cudzoziemcy zainteresowani uzyskaniem pomocy w dobrowolnym powrocie proszeni są o kontakt telefoniczny z pracownikami IOM:

22 628 24 13

22 623 81 76

lub mailowy: iomwarsawvr@iom.int

<https://poland.iom.int/kontakt>

Organizacje pozarządowe

- >>> La Strada – Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu**
Telefon zaufania: +48 22 628 99 99* (pomoc, porady)
od poniedziałku do czwartku w godzinach 9 – 18
w piątki w godzinach 9 – 14
*we środy w godzinach 14 – 18 dyżur w języku rosyjskim
Telefon dla klientów wietnamsko-języcznych: + 48 22 621 56 18*
Biuro fundacji: +48 22 622 19 85* (telefon administracyjno-biurowy)
E-mail: strada@strada.org.pl
<https://www.strada.org.pl/>
- >>> Stowarzyszenie PoMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej**
Tel. interwencyjny: 511 801 161
E-mail: punkt@Po-MOC.pl
Porady prawnika - prawnik@Po-MOC.pl
Informacja o możliwościach pomocy - pomoc@Po-MOC.pl
Biuro Stowarzyszenia: tel. 32 255 38 69,
E-mail: biuro@Po-MOC.pl
<https://www.po-moc.pl/pl>
- >>> Fundacja Light House**
E-mail: biuro@fundacjalighthouse.pl
Tel. interwencyjny: 881 22 33 33
- >>> Armia Zbawienia**
E-mail: armia.zbawienia@armia-zbawienia.pl
- >>> Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć**
E-mail: biuro@pomocprawna.org, porady@pomocprawna.org
- >>> Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę**
Kontakt: <https://fdds.pl/szukasz-pomocy/>
tel. 116 111 Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży (czynny 24 h)
tel. 800 100 100 – Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dziecka
- >>> Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych**
Numery linii wsparcia
22 654 70 70 – z telefonów stacjonarnych w Polsce
+48 22 654 70 70 – dla połączeń z zagranicy
+48 22 654 70 70 – dla połączeń z telefonu komórkowego
- >>> Caritas Polska**
<https://caritas.pl/szukam-pomocy/>

Warszawa 2020

Materiał opracowano w Wydziale
do Spraw Przeciwdziałania Handlowi
Ludźmi i Przestępstwom z Nienawiści
w Departamencie Analiz i Polityki
Migracyjnej Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji
we współpracy z KG Policji i KG Straży
Granicznej.